

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מקץ

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושבע לבריאה

לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל

נפטר בש"ק פ' נצבים, ז"ך אלול ה'תשס"ה

וזוגתו מרת טשארנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה סטראל

נפטרה בליל ה' טבת ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י בנם

הו"ח ר' שמואל וזוגתו מרת מלכה שיינדל

ומשפחתם שיחיו סטראל

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

מקץ

ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם „מעט“, כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב), שמן (רזין רזין) שבתורה, באופן שמאיר „על פתח ביתו מבחוץ“, „יפוצו מעינותיך חוצה“, „עד דכליא רגלא דתרמודאי“.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת תשנ"ב)

6) יגש מז, ט.

7) שבת שם.

8) משלי ה, טז.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

עד לפסוקנו, ורק אז הוא צריך להביא לכך הוכחות?⁸

מכך מובן, שלמרות שבפשוטות משמעות המלה "מקץ" היא בדרך כלל "מסוף", ומשום כך אכן אין רש"י צריך להסבירה בפעמים הקודמות

א. "ויהי מקץ"

בתחילת הפרשה מצטט רש"י את המלים "ויהי מקץ", ומפרש: "כתרגומו מסוף. וכל לשון קץ, סוף הוא". יש להבין:

(א) רש"י מפרש רק את המלה "מקץ", ואם כך, מדוע הוא מצטט גם את המלה "ויהי"?

(ב) מדוע קשה לפרש כאן שמשמעות המלה "מקץ" היא "מסוף", אשר משום כך אין רש"י מסתפק בהסברת המלה, אלא הוא זוקק להוכחות – בתחילה הוא אומר "כתרגומו", שגם התרגום מבאר כך (תרגום אונקלוס, הקרוב ביותר לפשוטו של מקרא²), ולאחר מכן הוא מוסיף הוכחה שניה³ מכך ש"כל לשון קץ סוף הוא". והרי, לכאורה, פירושו פשוט ביותר, ואין צורך בהוכחות?⁴

(ג) שאלה זו אף קשה יותר: המלה "מקץ" כבר מוזכרת לפני כן בתורה – "ויהי מקץ ימים"⁵, "ויהי מקץ ארבעים יום"⁶, ו"מקץ עשר שנים"⁷ – ואם מלה זו טעונה הסבר, הרי רש"י היה צריך לבארה בפעם הראשונה. מדוע דוחה רש"י את ביאור המלה

(8) בגו"א כאן, שרש"י בא בזה לבאר שתיבת "קץ" פירושה "סוף" ולא "קצה" [והוכחתו ע"ז מ"כל לשון קץ סוף הוא" היא: ב"אם ה' פירושו לשון קצה, ה' נמצא ג"כ על ההתחלה" (מכיון שגם ה"תחלה" הוא "קצה" – כדלקמן סעיף ד')]. ולכן אין רש"י מפרש זה בפסוקים הקודמים – כי שם אין נפ"מ אם הוא לשון קצה או לשון סוף; משא"כ כאן, באם ה' פירושו "מקץ" לשון "קצה", הרי קצה הוא חלק מהדבר, היינו שהדבר לא נשלם (כמו ועשה כרוב אחד מקצה מזה שפירושו: בכפורת נצמזו בקצהו), ובמילא פ' "פרעה חולם גו" – טרם שנשלמו הב' שנים "וזה לא יתכן כו". ולכן מפרש רש"י "כתרגומו מסוף", שזה ה' בסוף ב' שנים*.

אבל אינו מובן: (א) בכר"כ מקומות מפרש רש"י פירושה של תיבה גם כשהפשוט אינו משתנה עי"ז [ראה רש"י בראשית ב, ה (אף שגם להפ' "הקדים" הפשוט ד"טרם גו" הוא כמו להפ' "עד לא כו"); ויצא ל, ח (אף שגם בהפ' "לשון עיקש" מסיים רש"י "להיות שוה"; ועוד]. וא"כ הרי"ל לרש"י לפרש תיבת "קץ" בפעם הראשונה. (ב) ב"מקץ עשר שנים גו" יש נפקותא גם בהענין, שהרי נוגע לדינא – זמן החיוב לישא אשה אחרת (ראה פרי"ש שם, ג) בירמ' לד, יד: "מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי גו". ובדרך הפשוט** מוכרח לפרש לכאורה, שהכוונה היא לתחלת שנת השבע (כמפורש שם: יעבדך שש שנים), ומה מוכח שכוונת רש"י ב"כל לשון קץ סוף הוא", היינו גם לדבר שלא נשלם (וראה רמב"ן עה"פ מקץ שבע שנים (ראה טו, א) שכל שנת השבע, גם תחלתה, היא סוף המספר). ולפ"ז הרי מ"כל לשון כו" אין הוכחה ש"מקץ שנתים ימים" פירושו לאחר שנשלמו ב' השנים.

(* וראה ער"ז לבוש כאן, שכוונת רש"י בזה היא, שלא נאמר ש"מקץ שנתים ימים" פירושו תחלת שנה השנ' ולהענין מושב"ם כאן (שמופרש ג"כ ע"פ דרך הפשוט – ראה פירושו בר"פ יושב), ש"מקץ שנתים בלי (תיבת) ימים ה' משמע מקץ שנה יום א".

(**) משא"כ בדרך ההלכה – ראה ערכין לג, דע"א. ולהענין מספרי (ראה טו, א) "מקץ שבע שנים, יכול מתחלת השנה" – שזוהו מוכח, שגם בדרך ההלכה, תיבת "מקץ" (אלולי הגז"ש) אפ"ל גם על דבר שלא נשלם (וראה רמב"ן ה"ל). אבל בשי"ס (ערכין כח, ב) אמרד בפשיטות "שביעית בסופה דכתיב מקץ שבע שנים". ועפ"ז מובנת קושית השי"ס שם לג, א.

(1) כ"ה ברוב הדפוסים. וכן הובא בלבוש כאן.
 (2) שלכן כשרש"י מביא הוכחות לפירושו מתרגום – הוא מתרגום אונקלוס.
 (3) כי הוכחה זו בלבד אינה מספיקה – שהרי בכר"כ מקומות מפרש רש"י דלא כתרגומו – מתחיל בפרש"י עה"כ בראשית (וגם במקומות שרש"י כותב "כתרגומו", היינו לפי שגם בלאה"כ מסתבר ל' לרש"י שכן הוא פירוש הכתוב, אלא ש"מ מצד קושי שבהפירוש (וכו"ב) – מביא הוכחה נוספת מהתרגום.
 (4) וגם: מכיון ש"כל לשון קץ סוף הוא" – הרי זו לכאורה הוכחה אלימתא שאדרבא א"א לפרש תיבת "מקץ" בא"א, ולמה ל' לרש"י להוכיח מתרגומו?
 (5) בראשית ד, ג.
 (6) נח ה, ו.
 (7) קל טז, ג.

נה.

מהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן ב"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה „אשר חרפו עקבות משיחך“, ולהביא בפועל ההתגלות דוד מלכא משיחאי, ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל העניינים, וצריכים רק „לפתוח את העיניים“ ולראות ש„הנה זה (המלך המשיח) בא“³.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה. יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה ש„מכאן ואילך מוסיף והולך“) בהעניינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי,

(1) תהלים פט, נב.

(2) ראה שיחת שמח"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

(3) שה"ש ב, ח וכשהש"ר עה"פ.

(4) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחרי ימי חנוכה – שהרי „מעלין בקודש

(ועאכר"כ שאין מורידין) (שבת כא, ב).

(5) שבת כא, ב. שר"ע א"ח סתרע"א ס"ב.

לקוטי

מקץ

שיחות

שבהן היא מוזכרת, הרי בפסוקנו יש בפשטות כמה קשיים לבאר את המלה באופן זה, ומשום כך היתה אפשרות טובה יותר, לכאורה, לבאר את המלה "מקץ" שבפסוקנו באופן אחד, ולכן צריך רש"י לחדש, שגם בפסוקנו משמעות המלה "מקץ" היא כבכל מקום, ועליו להביא לכך הוכחות.

אך יש להבין את עצם קביעה זו: במה שונה המלה "מקץ" שבפסוקנו מאותה מלה במקומות אחרים?

ב. "מקץ" – תוצאה של מאורע קודם

ההסבר לכך הוא:

כאשר התורה אומרת על מאורע מסויים, שהוא התרחש "מקץ" של זמן מסויים של מאורע קודם, מובן, שהמאורע השני לא הופיע לאחר המאורע הראשון רק מבחינת הזמן, אלא הוא תוצאה של המאורע הראשון. כלומר, המאורע הראשון גרם לשני.

כפי שאנו רואים במלה "מקץ" שבכל הפסוקים שהוזכרו לעיל: "וקין היה עובד אדמה" הביא לידי "ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה"; "נראו ראשי ההרים" הביא לידי "ויפתח נח את חלון התבה"; ושהותו של אברהם אבינו "עשר שנים בארץ כנען" היוותה את הסיבה⁹ ללקיחתו את הגר.

ומשום כך אומרים "מקץ", שהמאורע השני הוא הקץ – הסוף והתוצאה של המאורע הקודם.

אך בפסוקנו לא ייתכן, לכאורה, לומר שה"קץ" והסוף של הענין המופיע לפני כן הוא "שופרעה חולם... וידבר¹⁰ שר המשקים...". כי לדפ"ן: כיון שהמאורע הקודם נסתיים באופן אשר "ולא זכר שר המשקים את יוסף

וישכחהו"¹¹, הרי מובן, שכל מה שהתרחש עם שר המשקים כבר הסתיים לחלוטין קודם, ולא גרם לשום תוצאות בהמשך¹². אמנם, לאחר ש"שופרעה חולם... והוא סיפר את החלום לכל חרטומי מצרים והכמיה "ואין פותר אותם לפרעה", הרי זה הביא לידי "ידבר שר המשקים..."¹³. אך הענין כשלעצמו לא גרם לשום תוצאות בהמשך.

מכך היו סוברים, לכאורה, שמשמעות המלה "מקץ" בפסוקנו אינה "מסוף", [אלא "מתחילה", כדלהלן בסעיף ג]. ולפיכך צריך רש"י להסביר, ואף להביא לכך הוכחות, שגם בפסוקנו משמעות המלה "מקץ" היא "מסוף".

לפי זה מובן מדוע מצטט רש"י את המלים "יודי מקץ" – למרות שהוא מפרש רק את המלה "מקץ" – כי מה שמחייב להסביר את המלה "מקץ" שבפסוקנו, ולא את המלה "מקץ" עצמה, הם דוקא הקשיים המתעוררים על "יודי מקץ": שהמאורע "שופרעה חולם..." שהתרחש אז –

(11) ס"פ וישב.

(12) בפרש"י שם: "הווקק להיות אסור שתי שנים". ולפי זה ה' אפשר לפרש לכאורה "מקץ שנתים ימים" – משנשלמו שתי השנים שנגזר על יוסף להיות אסור (וכמו "מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה" בפ' בא יב, מא – ראה פרש"י שם, טז). אבל מכיון שבפסוק לא נזכר כלל כמה זמן הווקק להיות אסור, הרי [נוסף לזה שבמדע פשטות הכתוב, "שופרעה חולם גו" אינו ה"קץ" של המאורע הקודם לו, שלכן הווקק רש"י לחדש שאעפ"כ גם "מקץ" שבפסוק זה פירושו "מסוף" (ולא "מתחילה"),

גם לאחרי פרש"י מחדש כן, שמוה מובן שהווקק יוסף להיות אסור ב' שנים* – מכיון שכל המקור לזמן הגזירה הוא בפסוק זה עצמו ולא נזכר בפסוקים הקודמים, הרי] א"א לפרש ש"מקץ" כאן הוא סיום וגמר של איזה ענין וקאי אגמר זמן הגזירה – מכיון שבכתוב לא נזכרה כלל גזירה זו (משא"כ בפ' בא שם). ולכן מפרש רש"י ש"מקץ" כאן פירושו "מסוף" – ואינו סיום ותוצאה מהקודם לו (ראה לקמן הערה 19).

(13) פרשתנו מא, ח"ט. וגם אז אמר "נער עברי עבד" (שם, יב וראה פרש"י שם).

(* ומה שרש"י מותב "שתי שנים" בפסוק שלפני – הרי מובן שפירושו שם מייסד נעל מה שמפרש תומ"י בפסוק שלאחרי מקץ מסוף. וראה לבוש כאן: רש"י ו"ל כיון כאן להשלים פירושו. כאן בפרשת וישב בסופה.

(9) ראה פרש"י לך שם.

(10) פרשתנו מא, ט ואילך.

לו בכל יום שיבוא², שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים ומתגעגעים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י עסוקים בלב רותח ("קאכן זיך") בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות שיש לו עם "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ובנדודי: בעמדנו בימי החנוכה – הגם שחנוכה כוללת בתוכה כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותה עם הגאולה: סיבת היו"ט הוא נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ואח"כ היתה חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר מיד ליהודי, ומוסיף לו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנין חנוכה ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

...ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה: מיד כשהודי שומע ומאזין בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אַהֲ! זה מרמו על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין, קץ הגאולה!

ואח"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גוי" – הוא שומע מיד שהמדובר הוא בנוגע לגאולה העתידה!

הקריאה בנוגע לנשיאים בכלל, ובנוגע לנשיא שבת ראובן בפרט מזכירה לו מיד שבגאולה האמיתית והשלימה יהיו כל הנשיאים, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מזכיר מיד את הגאולה הרביעית. שבה תהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

לומר שכונת המלה "מקץ" בפסוקנו היא "תחילה", בשונה ממשמעות מלה זו בכל מקום. ומדוע צריך רש"י להביא לכך הוכחה גם מהתרגום?

ההסבר לכך הוא:

לפי אבן-עזרא יכולה המלה "קץ" להתפרש "פעם ראש פעם סוף", משום שלדעתו המלה "קץ" היא מלשון "קצה". ולכן אפשר להבינה הן במשמעות של "ראש" והן במשמעות של "סוף", כי שניהם "קצוות"¹⁷.

לפי זה מובן, שאף לפי שיטת רש"י, שמשמעות המלה "קץ" בכל מקום היא "סוף", אינה הוכחה ברורה¹⁸ לכך שאין היא יכולה להתפרש במשמעות של "תחילה". שהרי אפשר לומר שכונת המלה "קץ" בכל מקום היא "סוף" אינה מפני שהפירוש של "קץ" הוא "סוף", אלא מפני שהסוף הוא קצה. ואם כך, ייתכן שהפירוש הוא גם "תחילה". ולכן צריך רש"י להוכיח "כתרגומו"¹⁹.

ה. סוף הגלות או תחילת הגאולה:

מהענינים של "יינה של תורה" אשר בפירוש רש"י זה:

(17) רב"ע תהלים שם.

(18) אבל גם מזה ראי' ש"קץ" אין פירושו "קצה", כי באם פירושו ה' לשון קצה – ה' נמצא גם על תחלה (כמ"ש הגו"א כאן, נעתק לעיל הערה 8). ומ"מ אי"ז ראי' מוכרחת, ולכן הוזהר רש"י להביא ראי' מ"תרגומו". וראה הערה הבאה.

(19) אלא שהוכחה זו מפני עצמה אינה מספיקה – כי הגם שאונקלוס מתרגם הכתובים בד"כ לפי פשוטו של מקרא, הרי בכ"כ מקומות מפרש רש"י דלא כהתרגום (כנ"ל הערה 3), ולכן מביא הוכחה מ"זכר לשון כו" שמוה מוכח (אף שאינה ראי' מוכרחת) ש"קץ" אין פירושו "קצה", כבהערה הקודמת.

גם י"ל, שב"זכר לשון קץ סוף הוא" בא רש"י גם לבאר שלשון "מקץ" נופל גם על דבר שאינו תוצאה מהמאורע שנוכח לפניו. כי להפ' ש"קץ" הוא לשון "קצה", מסתבר לומר שהכוונה ב"מקץ" היא הגמור והסיום של ענין שלפניו, משא"כ להפ' ש"קץ" הוא "סוף" – הרי ה' "סוף" שייך גם כשה"סוף" הוא מוחזק להדבר (ראה רמב"ן בפ' ראה שם).

"ויהי" – הוא לכאורה איננו ה"קץ" של הענין שעליו מסופר לפני כן.

ג. "מקץ" – גם "התחלה"

אבן-עזרא, אשר אף הוא מסביר את פשוטו של מקרא, אומר¹⁴, שהמלה "קץ" יכולה להתפרש אף במשמעות של "תחילה", ולא רק "סוף".

לפי זה אפשר היה להבין, שהמשמעות של מלה זו בפסוק "מקץ שנתיים ימים" איננה "סוף", אלא התחלה של "שנתיים ימים"¹⁵. והסבר הפסוק הוא: בתחילת שנתיים אלו התרחש חלום פרעה, לאחר מכן קרא פרעה ליוסף וכו', ולאחר שנתיים אלו התחילו שבע שנות השובע ושבע שנות הרעב.

אמנם, פירוש זה דחוק ביותר, כמובן, במיוחד כאשר מן הפסוק "וממחר האלקים לעשותו"¹⁶ מובן, ששבע שנות השובע התחילו במהירות – מיד לאחר חלום פרעה, אך עדיין הוא מתקבל יותר מאשר להסביר שכונת המלה "מקץ" היא "מסוף", כאשר הענין של "פרעה חולם..." איננו "קץ" ותוצאה של המסופר לפני כן. אשר לפיכך צריך רש"י להביא הוכחה לפירושו, שמשמעות המלה "מקץ" כאן היא "מסוף".

ד. קצה – סוף והתחלה

אך עדיין יש להבין:

אמנם, קשה להסביר בפסוקנו שמשמעות המלה "מקץ" היא "מסוף", אך כיון שלפי דעת רש"י "כל לשון קץ סוף הוא", הרי לא ייתכן

(14) שלח יג, כה. ראה טו, א. וילך לא, י. תהלים קיט, צו. וראה גם מהרש"א נדה נח, ב.

(15) וכמו "מקץ ארבעים יום" דפ' שלח שם ש"יתכן להיות ראש הארבעים" (רב"ע שלח שם).

ו"ל, שלפי זה, פירוש "זישוכו" הוא שהתחילו לשוב מא"י בתחלת ארבעים יום. וכונתו בזה לתרץ קושיות רש"י שם. ואכ"מ.

(16) פרשתנו מא, לב.

. . . ועד"ז איז אויך מובן בנוגע צו דער פרשה וועלכע מ'לייענט דעם שבת חנוכה: גלייך בשעת אַ איד הערט און דערהערט בקריאת התורה דעם וואָרט „מקץ“ – כאַפט ער זיך: אַהאַ! דאָס איז מרמז אויף דעם קץ הגלות, און קץ הימים און קץ הימין, דער קץ הגאולה!

דערנאָך בשעת ער לייענט און הערט די הפטורה – „ראית והנה מגורת זהב כולה גו"ו“ – דערהערט ער גלייך אַז דאָס רעדט זיך וועגן די גאולה העתידה!

די קריאה וועגן די נשיאים בכלל און וועגן נשיא לשבט ראובן בפרט – דערמאָנט אים גלייך אַז מ'וועט האָבן די אַלע נשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, און דעמולט וועט נתגלה ווערן ווי אידן זיינען דער „בכור“ פון כל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – דערמאָנט גלייך אויף דער גאולה הרביעית. ווען עס וועט זיין שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה תנשא)

- 3) ראה אה"ת ריש פרשתנו. לעיל ע' 13. וש"נ.
- 4) זכר"ד, ב.
- 5) מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

כאשר אדם נתון ועסוק בתוקף (ליגט שטארק) בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר מזדמנים לו עוד ענינים הרי הוא מחפש ומרצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא עסוק (איך וועלכן ער ליגט) (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים – וענינים שהם עקריים).

בנוגע לבניי, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין, וכ"ק מו"ח ארמור העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – מונחים ומושקעים הם ב"אחכה

ב"ויהי מקץ שנתיים ימים" יש שני ענינים מנוגדים:

(א) מצד אחד זהו הסיום של התקופה שבה שהה יוסף בבית הסוהר, סוף גלות יוסף, שזו היתה התקופה הקשה והנחותה ביותר של יוסף בגלותו. כפי שידועים²⁰ דבריו של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר על התקופה של עקבתא דעקבתא דמשיחא, שלפנות בוקר מתגבר החושך ביותר. (ב) מצד שני, דוקא אז הוא ה"קץ" וההתחלה של גאולת יוסף²¹.

מצד שני ענינים אלו, יש שני פירושים²² אף בפנימיות התורה: אם ה"קץ" בפסוקנו רומז ל"קץ דשמאלא"²³ או ל"קץ²⁴ הימין"²⁵.

1. "כתרגומו" – רמז לגלות

לכך רומז רש"י בפירושו על "ויהי מקץ": כאמור לעיל (סעיף ב"ג), ניתן להסביר את המלים "מקץ שנתיים ימים", בשני פירושים: (א) ההתחלה והראש²⁶ של "שנתיים ימים" שיבואו לאחור מכן. כלומר, אז התחילה גאולת יוסף, בהתאם לפירוש בפנימיות הענינים, שאז התחיל "קץ הימין"²⁷.

(ב) הסוף של שנתיים ימים" שהיו לפני כן, שאז היה סוף הגלות, ובפנימיות הענינים – "קץ דשמאלא"²⁸.

20) לקו"ד ח"א סח, א"ב. וראה גם מכתב ת"ת שבת"ת תשכ"ה (לקו"ש חכ"ג ע' 435).

21) ראה ב"ר כאן. וראה אה"ת פרשתנו (ח"ב) שם, א.

22) שניהם הובאו ונתבאר באה"ת (שם) ריש פרשתנו.

23) וזה פרשתנו קצג, ב. קצד, א.

24) לשון הפסוק סוף דניאל. וראה וחי' נד, סע"א. סב, ב. ובכ"ח.

25) לקו"ת להאריז"ל עה"פ.

26) לשון הראב"ע בתהלים שם (וראה גם פירושו בפ' שלח שם). וראה הערה הבאה.

27) ואף שגם "קץ הימין" הוא בחי' מלכות דאצילות שנקראת אחרית וסוף – הרי "בקדושה גם הסוף הוא בחי' ראש", שלכן "אחרית (עם הכולל) גימט' כתר" (אה"ת שם).

28) להעיר, שבוהר שם קצג, ב מפרש ש"מקץ" הוא "אתר דלית ב' זכירה", ו"שנתיים ימים" – "דתב דרגא

2. יש קשר בין שני הפירושים

ענין נוסף נרמז בפירוש רש"י כאן: כיון שכל הפירושים על אותו פסוק קשורים ביניהם³⁰, מובן, ששני הפירושים שהוזכרו לעיל על פסוקנו קשורים ביניהם, למרות שהם מנוגדים בתוכנם:

על ידי הזיכוך וההעלאה של ניצוצות הקדושה הנמצאים ב"קץ דשמאלא", מגיעים ל"קץ הימין"³¹.

ולכן רומז רש"י בסיום פירושו "וכל לשון קץ סוף הוא", שב"סוף" יש "כל לשון קץ", שבכך נכלל גם ענין ה"תחילה", כפירוש האבן-עזרא, שהרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים"³², עד ל"קץ הימין", המופיע בסוף דניאל, כי על ידי ה"סוף", על ידי הזיכוך של "קץ דשמאלא", נגיע לידי "קץ הימין", בגאולה העתידה על ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ מקץ תשכ"ה)

לדרגא דאית ב' זכירה". ולפ"ו, לפי הוהר "קץ דשמאלא" – "מקץ" אינו נמשך ל"שנתיים ימים", משא"כ לפי האריז"ל "קץ הימין". וגם בזה מתאימים ב' פירושים אלו לב' הפירושים ב"מקץ" שבדרך הפשט, כי להפירוש "מקץ מתחלה", "מקץ" הוא ההתחלה והקצה של השנתיים ימים, משא"כ להפ"ו "מקץ" – ויהי מקץ אינו הגמר (והתוצאה) ד"שנתיים ימים" שלפניו, כנ"ל ס"ב.

29) שהרי תרגום התורה ללשון ארמי הוא, לפי שבזמן הגלות לא כולם הבינו לשון הקדש. ולהעיר מתו"א עז, ד. עה, ריש ע"ג.

30) ראה באריכה לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 35.

31) ראה גם אה"ת שם [בפ' מרז"ל (שבת כא, ב) עד שתכלה רגל מן השוק]: "להעלות בחי' רגל השמאלי שמתלבש בקץ דשמאלא, ואי יהי' קץ הימין" (אלא שבאוה"ת שם מבאר זה בפ' האריז"ל ואינו מקשר זה עם פ' הוהר).

32) עירובין יג, ב. וש"נ. – והרי כלל זה הוא גם על "כל מה שתלמד ותני עתיד לחדש (שהרי) ניתן למשה מסיני" (נסמן בלקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 69-70).

הוספה

בשורת הגאולה

ט.

בשעת א מענטש ליגט שטארק אין א געוויסע זאך, איז דער טבע בן אדם, אַז בשעת עס קומען נאָך זאָכן זוכט ער און געפינט – צום אַלעם ערשטן – די נקודה משותפת מיט דער זאך אין וועלכער ער ליגט (אע"פּ וואָס אין דעם קענען זיין נאָך ענינים, און ענינים עיקריים).

בנוגע צו אידן, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי וואָס כלו כל הקיצין, און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאָן און מ'האָט אַלץ פאַרענדיקט) – „ליגט מען" אין „אחכה לו בכל יום שיבוא", אַז במשך כל היום (בכל יום) וואָרט מען און מ'בענקט נאָך דער גאולה האמיתית והשלימה.

און וויבאַלד אַז אידן קאָכן זיך אין ביאת המשיח – איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין יעדער זאך זוכט מען לכל לראש די שייכות מיט אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: שטייענדיק בימי החנוכה – איז הגם אַז חנוכה האָט אין זיך כו"כ ענינים – אונטערשטרייכט מען צום אַלעם ערשטן איר שייכות מיט דער גאולה: דער יו"ט קומט צוליב דעם נס פון פך השמן וואָס האָט פאַסירט בקשר מיט הדלקת המנורה אין ביהמ"ק, און דערנאָך איז געווען די חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). דערמאָנט דאָס גלייך אַ אידן, און דאָס גיט ביי אים צו נאָכמער אין זיין אחכה לו בכל יום שיבוא און בנין וחנוכה ביהמ"ק השלישי, און הדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) נוסח „אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוקק ב, ג. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

(נדפס בלקוטי שיחות חלק י' עמוד 315)

.. ובמש"כ מהו הנימוק לנוסח אדה"ז ועל הנפלאות במקום ועל המלחמות שבכמה סידורים.

והנה ידוע הסיפור בשם הצ"צ (הובא בבית רבי פכ"ז) אשר אדה"ז בעת קבעו נוסח הסידור היו לפניו ששים סידורים. והרי בכמה נוסחאות נמצא ועל הנפלאות (אבודרהם). ס' יעבץ. ס' א"י סוריא תוגרמא מצרים – עפמש"כ בס' כתר ש"ט להרב גאגין. ועוד). – ומה שביכר אדה"ז נוסחא זו – גם ע"פ פשוט יש להסביר: א) ועל המלחמות – אינו מובן כלל, דהעיקר חסר. וצ"ל הנצחון המלחמות וכיו"ב. ב) גירסת הר"ה ופי' (הובא בס' יעבץ) ועל התשועות (שנעשו) על המלחמות – ג"כ אינו מובן, דא"כ ה' צ"ל: ועל הפורקן (שנעשה) על הצרות וכיו"ב. ג) החילוף שבס' הספרדים הנחמות במקום המלחמות – ג"כ אינו עולה יפה, כי מה ענין נחמה לכאן. וידוע כמה נתלבטו בפ' ונחמתא אשר בנוסח הקדיש. ועיין טראו"ח סנ"ז. ד) ולפענ"ד זוהי הוכחה מהחלטת נוסח אדה"ז – ב"הנרות הללו" מוזכרים נפלאות פעמים. וב"ועל הנסים" אף פ"א לא? "ויגיד עליו רעו" בהנרות הללו נסים וישועות – שנפלאות מקומו יחד עמם גם בועל הנסים.

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד